

ЖИНОЯТ

ТАКРОРЛАНМАЙДИ

Куба ёзувчиларининг ҳикоялари

**ҒАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ
АДАБИЁТ ВА САНЪАТ НАШРИЯТИ**

ТОШКЕНТ — 1978

Русчадан
Шомуҳиддин Мансуров
таржимаси

Р $\frac{70304-200}{352(06)-78}$ 98-78

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
1978 й. (Таржима.)

ИНТИҚОМ

— Дўкондан сенга бирон нарса керак эмасми? Қишлоққа кетаётгандим,— деди Хуан Франсиско.

Маяус ва совуқ қараб ўтирган онаси пинагини ҳам бузмади. У баланд бўйли, оёқ-қўллари узун, қотма аёл эди. Териси ғадир-будур, юзларини ажин босган, ёноқ суяклари бўртиб турар, сочлари патак бўлиб кетганди. У қўғирчоқ каби беихтиёр ҳаракат қилаётганга ўхшар, катта очилган кўзлари эса атрофдаги нарсалар оша узоқ-узоқларга тикилаётгандай эди. У ҳар бир сўзни айтганда ўнқир-чўнқир йўлда кетаётган отлиқдай қийналар, овози кўринмас тўсиқларни базўр енгиб ўтаётганга ўхшарди. Қийилавериб эскирган қора кўйлаги қилтириқ елкаларида илгакка осиб қўйилгандай турарди. Уғли савол берганда у қимир этмади, гапларини эшитмагандай ўтираверди. Оловга тикилиб жим ўтирган бу аёл ёғоч қошиқ билан кастрюль ковларди.

Ниҳоят у жавоб қайтарди:

— Йўқ. Менга ҳеч нарса керак эмас. Бориб келавер.

Онанинг юзи, лоқайд айтилган мана шу сўзларда ҳам шу қадар адоват бор эдики, йигитчанинг боши қуйи эгилиб, қалби ҳасратга тўлди.

Орага яна жимлик чўкди, оловнинг чирсиллаши-ю, ёғнинг жизиллашигина сукунатни бузарди. Утин ҳўл бўлса керак, ҳар ҳолда уч-тўртта новда бор эди, улар тутаб ёнар, тутундан кўз ачишиб, йўтал тутмоқда. Шифтга каноп арқонда чўчқа нимтаси осиб қўйилганди. Бурчакда молга бериш учун ажратиб қўйилган шилинмаган сўта уюми ётибди.

Аёл вазиятини ўзгартирмай, кастрюлни кавлагани-

ча қайрилиб ўғлига кўз қирини ташлади-да, нафрат билан нягини кўтарди.

— Боравер. Ҳеч нарса керак эмас менга. Эшитяпсанми?

Она ўғлининг бу ердалигига гаши келаётгандай овози титраб чиқди. Ўғил буни тушунди. Шундай бўлса-да, негадир бу ердан кетолмасди. Унинг кўнгли қаттиқ ранжиди, қалби зирқираб, бўғинлари бўшашиб, ўзини йўқотиб кўяёзди. Оёқда базўр турарди. Лекин қандай бўлмасин бу ердан кетиши даркор. У зўрға қайрилиб, гўё елкасига тақдирнинг оғир юки ортилгандай қадди дол ошхонадан чиқди. Ноҳақ ҳақоратланган, дилхаста, виждон азобида қолган бу йигитча уйқусирагандек беихтиёр отини эгарлади.

Мана, бир неча ҳафтадан бери онаси у билан худди бегонадек, ҳатто душмандек муносабатда бўляпти. Тўғрисини айтганда, онаси унга ҳеч қачон меҳрибонлик қилмаган ҳисоби. У ҳар қанча уринмасин, онасининг бошқа оналар каби меҳрибонлик қилганини эслолмайди. Уларнинг муносабатлари, гўё ўрталарида ҳеч қанақа яқинликка йўл қўймайдиган тўсиқ бордек, доимо совуқ, ҳатто кескин бўлган. Шунда ҳам илгари Хуан Франсиско ўзини онаси яхши кўришига шубҳа қилмасди. Энди-чи!.. Уч ҳафта ичида, Хулио Перес қайтиб келганини эшитгандан бери бари ўзгариб кетди.

Бу машъум хабарни эшитган куни у кеч тушиб қолганига қарамай, Хуан Франсискони излаб кетди. Хуан уч километр наридаги бир парча ерини чопмоқда эди. Ўғли ишдан қайтишига атиги бир соат қолган бўлса-да, кутишга онанинг сабр-тоқати чидамади. Ўша осуда гунда осойишта осмон гувоҳлигида, ҳаёт уйғотиш учун чопилган ерда она ўғлининг қалбига ўлим уруғини янгитдан сепди.

— Хулио Перес қайтиб келибди, у қишлоқдамиш,— деди у. Кескин, қатъий оҳангда айтилган бу сўзлар ўткир тиг каби беомон эди.

Хуан Франсиско жавоб беришдан олдин сукутга чўмди. У чўккалаб, омоч тишига ёпишган тупроқни сидириб гашлар экан, бу хабарни онасидан яшириб юргани бекор кетганини ўйларди. Йирик тер томчилари пешонасидан юзига томарди. Кўзи онасининг кўзи билан тўқнашмаслик учун у ўрнидан туриб, берч кесакни оёғи билан эза бошлади. Ниҳоят жавоб қайтарди:

— Ҳа, биламан. Менга аллақачон айтишган.

Аёлнинг қайғули юзи ҳайратдан ўзгариб кетди.

— Айтишди, дегин ҳали!..— Уртага жиддий сукунат чўкди. — Хўш, энди нима қилмоқчисан?

— Менми?.. Ҳеч нарса! Нима ҳам қила олардим?

— У отангнинг қотили. У аблаҳ отангни хиёнат-корона ўлдирди, бурчақда беркиниб ўлдирди, буни ҳамма билади. Акс ҳолда, отангга тенг келишга йўл бўлсин эди унга.

— Ҳа, тўғри. Яккама-якка отамни ўлдиrolмасди!

Аёл қўлларини мушт қилиб, ўғлидан бошқа нарса-ни, ўз қарорини айтишини кутиб, чақноқ кўзларини тикиб турарди. Уғли индамай турганини кўриб, телбаларча такрорлади:

— У отангнинг қотили... отангнинг қотили...

Хуан Франсиско елкаларини сезилар-сезилмас қисиб қўйди.

— Ахир у қилмишига яраша жазо олди-ку. Бунинг учун у ўтириб чиқди.

Онанинг овози яна ҳам даҳшатли янгради:

— У отангнинг қотили. Уни осиш керак эди. Лекин ўлдиришмади. У ҳатто кесилган муддатини ҳам тўла ўтамади. Афв этишди. Қотилни афв этишди. Ё худо, камбағаллар учун адолат йўқми?!

— Лекин нима бўлса ҳам...

Хуан Франсиско сўзини тугатолмади. Тўғриси, нима дейишни билмасди ҳам. Она ўша оҳангда, қатъият билан такрорлади:

— Нима қилмоқчисан?

— Менми? Қаердан билай! Нима ҳам қила олишим мумкин?

Аёл надомат билан бош чайқади.

— Нима қилишлигингни ҳеч ким, ҳатто онанг ҳам айтолмайди. Виждонингга қулоқ сол. Виждонинг буюрганини бажар.

Хуан Франсиско онаси нима кутаётганини жуда яхши билиб, тушуниб турарди. Унинг ҳуркак тасаввурда отаси ўлган кун қайта гавдаланди. Ҳамма ёғи лой ва қонга беланган, музлаб стол устида чалқанча ётган мурданинг кўриниши даҳшатли эди. Бир кўзи ва бош чаноғи қаттиқ жароҳатланган, терлаган шишадек хира иккинчи кўзи эса бақрайганча катта очилиб қолганди. Лабларининг бурчида қон лаҳтаси. Хира пашшалар жароҳатга қўниб, учиб турибди. Қўрқувдан эхонаси чиқиб кетган Хуан Франсиско ўз бахтсизлиги даҳшати-ю, баногоҳ бошига тушган етимлик доғини ҳам ҳис этмасди. У қочиб қолмоқчи эди. Лекин онаси раҳмсизлик билан шартта унинг гирибонидан олиб, мурда устида бош эгишга мажбур қилди. Еб юборгудек ўқ-раяётган она хириллаган, ғазабнок овозда тутилиб-тутилиб деди:

— Қара унга! Яхшилаб қара! Бу сенинг отанг, падаринг, уни ўлдиришди! Энди уни ҳеч қачон кўрмайсан. Отангни ким ўлдиргани ёдингда бўлсин! Қасос ол!

Терговчи келганда Хуан Франсиско дастлабки терговда бошидан охиригача иштирок этишга мажбур бўлди. Кейин, бева аёл мурдани бошқалар ювишига розилик бермай, эрининг юзи ва баданини юваётганда Хуан тос тутиб турди. Тунда ҳам у эс-ҳушини йўқотиб, тобутнинг оёқ томонида оҳ-воҳсиз, бир томчи ҳам кўз ёши чиқармай ҳорғин, жимгина ўтирган онасини ёлғиз ташлаб кетолмади.

Шундай бўлса-да, барибир, етти ёшли Хуан Фран-

сиско онасининг мақсадини тушунолмаганди. Ҳатто қалбида даҳшат уйғотиб, гуссага солган «Қасос ол!»— деган сўзлар ҳам унинг учун ҳеч қандай маъно бермаганди. Бошқа бир болакай ҳаммасини аниқ-равшан ва тўғри тушунтириб бергандан кейингина Хуан бу сўзларнинг маъносига етди. Улар рангли суратлар кўриб ўтиришарди. Шу пайт ўртоғи бармоғи билан унинг кўксига ниқтаб:

— Сен Хулио Пересни ўлдиришинг керак,— деди.

Хуан Франсиско ҳайратдан кўзларини чақчайтириб унга тикилди:

— Ўлдиришим керак? Нима учун ўлдиришим керак?

Шундай деди-ю, ҳамма ёғи лой ва қонга беланиб столда чалқанча ётган отасини эслаб, даҳшатдан бир сесканиб тушди.

Бошқа бир бола эса соддадиллик билан деди:

— Отам шундай деб айтди. Хулио сенинг отангни ўлдирди. Сен ҳам Хулиони ўлдиришинг керак. Отиб ўлдирганинг яхшимиш... Йиртқични отгандай, милтиқ билан отиб ўлдиришинг керак экан. Шундай қилсанг, унга яқин боришнинг ҳожати бўлмасмиш...

Ушандан бери кўп вақт ўтди. Онаси ўйин-кулги нималигини унутди. У гўё хун олишга ташна қалбида чексиз нафрат билан яшаётганга ўхшарди. Ич-ичига ботиб кетган, сўнаётган чўққа ўхшаш кўзлари милтиллаб турарди; қисилган лаблари азадорлигини билдирар, эти бориб суягига ёпишганди. У эрининг ўлдирилганини эсламаган бирон кун йўқ эди. Ўғли билан қачон гаплашмасин, гап ўша қонли воқеа содир бўлган кунга келиб тақаларди. Баъзан сўзлари аниқ ва ифодали бўлар, баъзида эса дудмал, ғалати гаплардан, қулоққа чалинар-чалинмас пичирлашдан нари ўтмасди. У ўғлининг кўксига қасос ўтини аланга олдиришга интилар, уйдаги муҳит Хуаннинг қалбини нафрат ҳисси билан оғулаганди.

Онанинг кўнглига ҳеч нарса сиғмас, қасос ўтида ёнарди. Роҳиб христианларга хос олижаноблик тўғрисида ваъзхонлик қила туриб, афв этишнинг улуғлиги тўғрисида гапирганини эшитиб қолди-ю, ўглини черковга қатнатмай қўйди. Кейинчалик, у Хулио Переснинг укаси ўғли билан бир синфда ўқишини эшитиб қолиб, Хуанни мактабга юбормай қўйди. Бола бечора онаси ўзидан нима истаётганини тушунолмай, хуноб бўлганда, она ғазаб билан:

— Йўқ, сен ота ўғил эмассан. Разил экансан. Сени тўққиз ой қорнимда олиб юрибман-а!— деб уни лаънатлаганди.

Лекин Хуан Франсиско ўн уч ёшга тўлгач, у қасос тўла сўзлар айтишни бас қилди. Киноя ҳам қилмай қўйди, ҳатто сермаъно сукунатга берилиши ҳам барҳам топди.

— Юр, мачетенгни чархлаймиз,— дейиш билан чекланарди, холос.

Баъзан бола:

— Кераги йўқ, ўзи ўткир,— деб эътироз билдирса ҳам унинг гаплари ҳали бирон марта эътиборга олингани йўқ. У ҳатто баҳслашишга ҳам ботинолмасди. Онаси янада кескин овозда буйруқни такрорларди.

— Юр, мачетенгни чархлаймиз!

Хуан чархни айлантирар, онаси мачетни қумтошга босарди. Уқтин-ўқтин у кўрсаткич бармоғини тупуги билан ҳўллаб, мачетнинг дамани текширарди. Бу вақтда онаси ўша қотилнинг ўлими ҳақидагина ўйлаётганини Хуан Франсиско ҳис қилиб турарди.

Хуан Франсиско дўконга кириб келиши билан ҳамма саросимага тушиб, эсанкираб қолди. Бу кеча ҳам, одатдагидек, уч-тўрт киши домино ўйнаш учун дўконга йиғилган эди. Стол атрофида тўрт киши ўтирарди. Бошқалар эса ўйинни томоша қилиш учун уларнинг ён-ве-

рида жойлашиб олганди. Бу ердагиларнинг эътибори кўпроқ ўйинга эмас, балки қандайдир воқеани ҳикоя қилиб бераётган ўртабўй, қотмагина кишига қаратилган эди. Бу одам яшил костюмли, гулдор кўк галстук таққан, оёғида сариқ бошмоқ бор эди. Офтобда қорайган деҳқонлар ёнида унинг озгин юзи мурдаларникидек раиғпар кўринарди. Лаблари бурчига бепарво қистирилган сигарета тутаб турар, мўйловлари олифтанамо қайчиланганди. Бостириб кийган сомон шляпасининг бари қайириб қўйилгани унинг безбетлиги, беҳаёлигини бўрттириб турарди. У бу ерлик бўлмаса керак, чунки Хуан Франсиско илгари уни қишлоқда кўрмаганди.

Хуан Франсиско дўконга кириб келиши билан ҳамма довдираб қолди. Унинг саломига чекка-чеккадан қўрқа-писа алик олишди. Ҳатто нотаниш киши ҳам баноғоқ жимиб қолди. Ниҳоят, домино ўйнаётганлардан бири оғир сукунатни бузмоқчи бўлиб, ясама қувноқлик билан гап бошлади:

— Ҳо, сўқир,— деди у столга бир очколи домино донасини қарсиллатиб ураркан.— Бир томони бўш донанг ёки олтилигинг бўлмаса, чиранмасдан, «ўтдим» деявер.

— Ҳо! Бундай доналар менда тўлиб ётибди!— Сохта жонланиш билан жавоб берди ўнг томонда ўтириб ўйнаётган киши ўнғайсиз вазиятни юмшатиш учун.

Бу ерга келиб ҳаммани ноқулай аҳволга солиб қўйганини пайқамаган Хуан Франсиско пештахтанинг нариги бошига ўтди. Дўкондор дон Браулио унинг кетидан борди. Хуаннинг ўта хотиржам ва бепарқлигини кўрган доминобозлар ҳам, ўйинни кузатиб турганлар ҳам ўзларига кела бошлашди. Шундай бўлса-да, хонада ҳали ҳам жонсарақлик ҳукмрон эди. Нотаниш киши Хуан Франсиско келиши билан узилиб қолган ҳикоясини давом эттира бошлагандан кейингина бу хавотирлик тарқалгандай бўлди. У ҳикоясини тугатиб, сал кейиноқ хайрлашиб дўкондан чиқди.

У кетгач, узоқ муддат жимлик чўқди.

Lituz.com

**To'liq qismini
Shu tugmani
bosish orqali
sotib oling!**